

PREDGOVOR¹

Ova monografija pokušava da odслиka kompleksnost i multidimezionalnost fenomena društvenih devijacija u kontekstu transformacijskog društva i tranzicionog vremena u kome živimo. Ovde je teorijski koncept anomije predstavljao samo simboličnu kulisu povezivanja raznolikih društvenih procesa, promena, moralnih konfuzija i kriza vrednosti sa prirodom društvenih devijacija. U tekstu sam tragao za objašnjenjima i "smislom logike" društvenih devijacija uvažavajući raznolikosti teorijskih pogleda, ali sa osnovom u humanističkom i egzistencijalističkom pristupu čoveku i društvu.

U monografiji se ulazi u karakter prirode društvenih devijacija kao što su: kriminal, nasilje, maloletnička delinkvencija, vandalizam, grafitizam, huliganizam, samoubistva mladih, prosjačenje i skitnja, kockanje. No, fokus je baziran na tumačenju socio-kulturoloških korena društvenih devijacija kroz procese kao što su društvene nejednakosti, odnosi moći i vrednosne krize.

Razvijajući jednu novu oblast unutar nauke o društvenim devijacijama (mediologija društvenih devijacija) analizirao sam više tema kao što su: medijske vrednosti u tranzicionom društvu, odnos porodica i mediji, uticaj medija na devijantna ponašanja, internet zavisnost, pornografija, mediji i

¹ Monografija predstavlja rezultat rada na projektu koje finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS *Kriminal u Srbiji: fenomenologija, rizici i mogućnosti socijalne intervencije* (br. 47011) koji realizuje Institut za kriminološka i sociološka istraživanja (2011-2014).

žrtve kriminala, itd. Pokušao sam da pokažem da su mediji bazično bitni za shvatanje društvenih devijacija u savremenom dobu.

Postavio sam pitanje: koliko savremene komunikacione tehnologije a pre svega televizija, menjaju vrednosti, stilove života pojedinaca i porodice? Zatim, kakve se promene događaju u životu društva i identitetu čoveka u eri tehno-komunikacione revolucije i "umreženog društva" kao dela procesa globalizacije? Zašto mediji imaju veliki uticaj na život ljudi u savremenom društvu? Da li je uticaj medija posledica same prirode postmodernog društva koga karakterišu potrošenost svih velikih političkih ideologija i dominiranje "ideologija interesa i profita", fluidnost i raspršeni identiteta čoveka u društvu i kultura straha?

Društvene devijacije, sagledavam i na vrednosno-normativni i na humanistički način: kao pojave koje ugrožavaju duhovne, moralne, materijalne i kulturne vrednosti društva; kao pojave koje napadaju i normativni poredak; ali i kao pojave koje su antipod autentičnim ljudskim potrebama i mogućnostima čoveka da se ostvari kao slobodno i kreativno biće.

Takođe, pokušao sam da odslikam "anomijski duh" post-ratnog, konfliktnog i tranzicijskog srpskog društva, koji je u poslednje dve decenije doprineo da su mladi živeli u konstantnoj izloženosti kriminalu, nasilju i nasilničko-legitimisanim modelima ponašanja. Verujem da je životni i vrednosti stil – koji je promovisao kult kriminala i nasilja, konformizam, lako bogaćenje i koji odbacuje vrednosti rada i obrazovanja – duboko socijalno regresivan. Posebno sam analizirao socijalni kontekst za razumevanje devijantnih ponašanja kao što su nezaposlenost i siromaštvo.

U knjizi pokazujem da savremena socijalna patologija poprima oblik nauke koja se bavi tumačenjem tzv. društvenih rizika i rizičnih ponašanja pojedinaca u rizičnom društvu. Ideja rizičnih ponašanja sve više zamenjuje tradicionalne socijalno-patološke pojmove poput devijantnih ponašanja, asocijalnih ponašanja, delinkventnih ponašanja, poremećaja ponašanja, itd. Socijalna patologija u savremenom naučnom i

društvenom kontekstu prevazilazi svoje početne socijalno-medicinske i pozitivističke korene postajući integrativna i teorijsko-pluralistička nauka o društvenim devijacijama.

Raznoliki ogledi koji su deo ove monografije jesu rezultat mojih višegodišnjih teorijskih i empirijskih istraživanja i značajan deo ovde iznetih ideja je bio dostupan proveri naučne javnosti kroz moje radove i javne naučne nastupe. Sve oglede povezuje i društveni i naučni kontekst: i priroda društva u kome živimo i potreba za razvojem nauke o društvenim devijacijama. Sublimirajući i filtrirajući svoja naučna iskustva, i kroz naučne dijaloge sa javnošću i kroz univerzitetska predavanja, došao sam do konačne forme ove knjige koju sada "predajem" naučnoj, stručnoj, studentskoj i široj zainteresovanoj javnosti.

Za publikovanje ove knjige posebnu zahvalnost dugujem dr Leposavi Kron, direktorki Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja iz Beograda koja je nesebično podržala izdavanje ove knjige.

Veliku zahvalnost iskazujem prema dve važne osobe u mom naučnom životu, prof. dr Milosavu Milosavljeviću i prof. dr Ani Gavrilović koji su mi uvek davali ljudsku i naučnu snagu svih ovih godina mog naučnog puta.

Zahvaljujem se kolegici prof. dr Biljani Simeunović-Patić za nastajanje dela ove knjige pod nazivom *Kvazirevolucionarna ideologija: kriminal kao socijalni revolti* jer se radi o tekstu koji je baziran na više zajedničkih radova koje smo publikovali i deljenja sličnih ideja o korenima kriminala do kojih smo dolazili u našem naučnom dijalogu.

U Beogradu, marta 2014. godine

Autor